

Kurland. Vom polnisch-litauischen Lehnsherzogtum zur russischen Provinz. Dokumente zur Verfassungsgeschichte 1561–1795 / Hrsg. E. Oberländer, V. Keller. – Paderborn; München; Wien; Zürich: Ferdinand Schöningh, 2008. – 331 S., Karte (Kurzeme. No Polijas-Lietuvas lēņa hercogistes līdz Krievijas provincē. Satversmes vēstures dokumenti 1561–1795)

Iznācis Kurzemes un Zemgales hercogistes dokumentu krājums, ko sadarbībā ar vairāku valstu (t.sk. Latvijas) speciālistiem sagatavojuši vācu vēsturnieki Ervīns Oberlenders un Folkers Kellers.

Krājumā ietverti 23 avoti – gan konstitucionālie akti, kas noteica Kurzemes hercogistes pārvaldes iekārtu ilgākā laikposmā vai pat visā hercogistes pastāvēšanas laikā, gan dokumenti, kuros atspoguļojas dažādi iekšpolitiskie un ārpolitiskie strāvājumi: muižniecības centieni nostiprināt savas pozīcijas, Polijas-Lietuvas vēlme inkorporēt hercogisti un, visbeidzot, Krievijas ietekmes palielināšanās, kā rezultātā Kurzemes hercogiste tika likvidēta un iekļauta Krievijas impērijā.

Starp publicētajiem dokumentiem minams Livonijas ordeņa mestra Gotharda Ketlera un Polijas karaļa Sigismunda II Augusta 1561. gada 28. novembrī noslēgtais Padošanās jeb Pakļaušanās līgums (*Pacta subjectionis*), ar ko tika izveidota hercogiste, hercogu Frīdriha un Vilhelma 1595. gada 23. maija līguma par kopīgu valsts pārvaldīšanu, 1617. gada 18. marta Pārvaldes formula (*Formula Regiminis*) – hercogistes konstitūcija, kas bija spēkā līdz 1795. gadam, Sigismunda Augusta privilēģija, Gotharda privilēģija un citi akti.

Vairākums dokumentu datēts ar 18. gadsimtu. Tajā laikā aktuāls kļuva jautājums par hercogistes iekārtu un pārvaldi, izbeidzoties Ketleru dinastijas vīriešu līnijai; hercogiste arī nonāca arvien lielākā Krievijas atkarībā, ko raksturo Krievijas imperatores Annas 1732. gada 1./12. augusta reskripts P. Goļicinam, 1793. gada Kurzemes hercogistes un Krievijas Tirdzniecības un robežu konvencija un citi dokumenti. Krājumu noslēdz divi Kurzemes muižniecības 1795. gada 18. marta manifesti par 1561. gada Padošanās līguma laušanu un pakļaušanos Krievijai, akts par hercoga Pētera atteikšanos no troņa, kā arī Kurzemes, Zemgales un Piltenes iedzīvotājiem adresēts Krievijas imperatores Katrīnas II manifests.

Lielākā daļa krājumā ietverto dokumentu iespējā veidā bijusi pieejama jau agrāk, taču galvenokārt senos, daļēji arī mazpazīstamos izdevumos. Vairākums tekstu atveidots pēc oriģināla, apstiprinātām kopijām vai oficiāliem izdevumiem. No dokumentiem, kas līdz šim nav bijuši publicēti, pieminams Gotharda Ketlera 1587. gada 23. februāra testaments, kurā noteikts, ka pēc viņa nāves hercogisti kopīgi jāpārvalda viņa dēliem Frīdriham

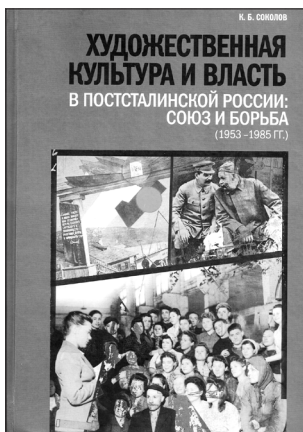
un Vilhelmam, hercogu Frīdriha un Vilhelma 1595. gada 23. maija līgums un 1791. un 1792. gada Kurzemes hercogistes konstitūcijas projekti.

Dokumenti iespiesti oriģinālvalodā (latiņu vai vācu), latīņu valodas tekstiem sniedzot arī tulkojumu vāciski. Katram dokumentam pievienots neliels vēsturiskā konteksta komentārs, ziņas par krājumam izmantoto avotu (arhīva dokumentu vai publikāciju), kā arī bibliogrāfiskas norādes par agrākiem dokumenta iespiedumiem un tam veltītiem analītiskiem pētījumiem.

Izdevuma ievaddaļā sniegts Kurzemes hercogistes 16.–17. gadsimta (F. Kellers) un 18. gadsimta (E. Oberlenders) politiskās vēstures pārskats. Pievienots bibliogrāfiskais, personu, vietu un lietu rādītājs, kā arī Kurzemes hercogistes karte.

Dokumentu krājums neapšaubāmi piesaistīs gan vēstures un tiesību vēstures speciālistu, gan plašāka interesentu loka uzmanību.

Muntis Auns

Соколов К. Б. Художественная культура и власть в постсталинской России: союз и борьба (1953–1985 гг.). – Санкт-Петербург, 2007. – 478 с. (Sokolovs K. Mākslinieciskā kultūra un vara pēcstaļina laika Krievijā: savienība un cīņa (1953.–1985. g.))

Pirms dažiem gadiem Krievijas Zinātņu akadēmijas Vēstures institūts Sanktpēterburgā izdeva, iespējams, līdz šim apjomīgāko pētījumu par padomju varas un intelīģences attiecībām Krievijā laika posmā no J. Staļina nāves līdz pat M. Gorbačova nākšanai pie varas Kremlī. Ņemot vērā šī pētījuma plašo tematisko amplitūdu, tas

varētu izraisīt interesi arī citu valstu vēsturniekos, kas nodarbojas ar PSRS vēstures un it īpaši ar padomju kultūras politikas vēstures izpēti.

Grāmatas autors – filozofijas zinātņu doktors un Valsts mākslas zinātņu institūta (*Государственный институт искусствознания*) pētnieks Konstantīns Sokolovs¹ pieder pie mūsdienu Krievijā populārā, taču metodoloģiski visai pretrunīgā mākslas socioloģijas virziena,² kura pārstāvji mēģina apvienot padomju marksismam raksturīgo shematisko estētikas

¹ 2007. gadā tika izdota arī šī autora grāmata par Krievijas intelīģences vēsturi: *Соколов К. Б. Российская интеллигенция XVIII – начала XX вв.: картина мира и повседневность.* – Санкт-Петербург, 2007. – 512 с.

² Sk., piemēram: *Хренов Н. А. Социальная психология искусства. Переходная эпоха.* – Москва, 2005. – 623 с.; *Соколов К. Б. Искусствознание. Информационное и экспериментальное искусствознание.* Pieejams: http://www.rfbr.ru/default.asp?article_id=4884&doc_id=4419#id4884 [aplūkots 10.10.2009.].